

Ideał apolliński i dionizyjski. Postawa dionizyjska

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)

- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Tomasz Macios, *Narodziny, czyli śmierć tragedii*, [w:] Fryderyk Nietzsche, *Narodziny tragedii, czyli hellenizm i pesymizm*, tłum. L. Staff, Kraków 2006, s. 108.
- Źródło: Walter Burkert, *Starożytne kulty misteryjne*, oprac. K. Bielański, red. K. Bielański, tłum. K. Bielański, Kraków 2014, s. 42.
- Źródło: Jan Parandowski, *Mitologia*, Kraków 1992.
- Źródło: Fryderyk Nietzsche, *Narodziny tragedii*, Kraków 2006, s. 57.
- Źródło: Fryderyk Nietzsche, *Narodziny tragedii*, Kraków 2006, s. 19.

Ideał apolliński i dionizyjski. Postawa dionizyjska

Źródło: Caravaggio, *Bachus*, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Apollo i Dionizos należą do panteonu nietzscheańskiej mitologii. Niemiecki filozof tworzył wiele barwnych postaci, stanowiących personifikację pewnych postaw i wartości. Nadawał im imiona legendarnych bohaterów, a nawet rzeczywistych osób, zawsze jednak rozumiał te postacie jako pewną barwną symbolikę. Dwaj greccy bogowie stanowili dla niego reprezentantów dwóch głównych żywiołów antycznej tragedii. Stąd potrzeba głębszego poznania sposobu, w jaki ujmował ich filozof. W niniejszej lekcji przyjrzymy się bliżej drugiemu z bogów – Dionizosowi.

Twoje cele

- Poznasz nietzscheańską genealogię antycznego dramatu.
- Przeanalizujesz i scharakteryzujesz postawę dionizyjską, która w interpretacji Nietzschego stanowiła podstawę greckiej tragedii.
- Porównasz i rozróżnisz postawę apollińską i dionizyjską.

Przeczytaj

Przypomnij sobie, kim w mitologii greckiej był Dionizos. Rozważ, jakie były jego atrybuty. Zastanów się także, jakie miejsce w panteonie bogów wyznaczała mu antyczna mitologia.

Dionizos w greckiej mitologii

Kult Dionizosa zawitał do Grecji w VI w. p.n.e. Wcześniej było to bóstwo trackie, jednak Grekom, którzy nigdy nie gardzili dobrą zabawą, spodobał się bóg opiekujący się winną latoroślą. Wraz z wejściem w poczet bogów helleńskich uczyniono z niego syna Zeusa i Semele, śmiertelnej księżniczki tebańskiej, a także bogiem naturalnego urodzaju, dzikiej natury, a zwłaszcza – wina. Z czasem obrzędy jemu poświęcone stały się najchętniej obchodzonymi w całym roku, a to ze względu na pijatyki, orgie i mistyczne misteria, jakie im towarzyszyły. Barwne orszaki, prowadzone przez **koryfeuszów**, wyśpiewywały **pieśni religijne**, zaś sami koryfeusze rzucali do tłumu pytania, na które dostawali huczne odpowiedzi. Tak powstał **dialog**. Z czasem misteria przybrały nieco stateczniejszego charakteru, koryfeusz, jak aktor, stawał na scenie, a publiczność mu odpowiadała. Później pojawił się drugi aktor, a także trzeci. Wsparci obecnością chóru, który wyręczy publiczność w narracji, tworzyli pierwsze przedstawienia – misteria greckiego teatru.

Tycjan, *Bachanalie*, 1518-1519.

Popularność obchodów greckich Dionizji zaowocowała tym, że później w Rzymie organizowano Bachanalie (od

rzymskiego odpowiednika greckiego Dionizosa, zwanego Bachusem). W odróżnieniu od greckiego pierwowzoru nie były to jednak uroczystości na wpół religijne, lecz z czasem stały się suto zakrapianymi libacjami alkoholowymi, na których rzeczą powszednią stawały się postępowania niemoralne i niezgodne z prawem.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Zastanów się, jak Nietzsche rozumiał grecką tragedię. Rozważ, jaką rolę pełniła w niej (zdaniem niemieckiego filozofa) postawa dionizyjska. Oceń, które cechy mitycznego boga miały przejawiać się w greckiej dramaturgii.

Dionizos w ujęciu Nietzschego

Nietzsche bardzo doceniał mityczne cechy Dionizosa – jego radość życia, dynamizm, kult natury i wiecznej młodości, a także nieskrępowanie konwencjami. Jego postawa, w interpretacji nietzscheańskiej, oznacza zaakceptowanie losu, samego siebie i chęć nieprzerwanej, twórczej ekspresji, a więc to wszystko, co znajdzie swój wydzźwięk w późniejszych pismach filozofa, zwłaszcza w idei *amor fati*. W młodzieńczym piśmie *Narodziny tragedii* większe znaczenie miał jednak dla niemieckiego myśliciela wpływ dionizyjskich festynów na powstanie klasycznego teatru greckiego, bo jest jasne, że gdyby nie ten bóg, to dramat antyczny nigdy by się nie narodził.

Nietzsche nie poprzestał jednak na tej prostej konstatacji. On chciał wykazać, jaki konkretnie wpływ miała postawa, nazwana przez niego dionizyjską, na narodziny tragedii. Postawa dionizyjska tworzy bowiem świat ekstatycznych uniesień – pozwala wykroczyć poza zwykłą, szarą codzienność, poza otaczający nas świat, a dzięki zbiorowemu misterium – rozplątać się w estetycznym przeżyciu. Postawa takowa jest więc stanem nie tylko fizycznego, ale i duchowego upojenia, pozwalającym wykroczyć poza czas i przestrzeń i oddać się doznaniom wręcz mistycznym. Jej symbolem jest muzyka, najbardziej

Narodziny tragedii z ducha muzyki (1872). Pierwsza opublikowana książka Fryderyka Nietzschego, stanowiąca pełną uznania pochwałę Ryszarda Wagnera. To w niej filozof wyłożył koncepcję ideału apollońskiego i dionizyjskiego. Mniemał też, że dzięki budowie wagnerowskiego teatru w Bayreuth dojdzie do wskrzeszania ideału greckiej tragedii.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

abstrakcyjna z wszystkich form sztuki. To właśnie z muzyki, stanowiącej podstawę wszelkich mistycznych obrzędów, wynika duch greckiej tragedii.

Peter Paul Rubens, *Bachus*, ok. 1640.

Warto zwrócić uwagę, że nowożytnie przedstawienia Dionizosa / Bachusa, dalece różnią się z antycznym pojmowaniem tej postaci. Według greckiego ideału *kalos-kagathos* piękno ciała idzie w parze z pięknem duszy. Dionizos, będąc przecież bogiem, musiał w sobie łączyć piękno ciała i ducha. Jego antyczne przedstawienia ukazują go więc jako wysmukłego, wysportowanego młodzieńca, przystrojonego w wieniec z kłoci winogron na głowie. Co prawda przedstawienia nowożytne, obrazujące go jako sympatycznego, nalanego mężczyznę z dalece posuniętą otyłością nie mają z antycznym pierwowzorem nic wspólnego, ale rezonują z jego nietzscheańskim sposobem rozumienia.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Rozważ, dlaczego, zdaniem niemieckiego filozofa, zestawienie postawy apollinijskiej i dionizyjskiej w pełni określa ducha antycznej tragedii greckiej. Oceń, które cechy Dionizosa zestawiane są z przeciwnymi do nich cechami Apolla.

Dionizos a Apollo

Postawa dionizyjska jest więc czynnikiem niezbędnym dla powstania greckiej tragedii, nie jest jednak czynnikiem jedynym i wystarczającym. Sam pierwiastek dionizyjski stworzy jedynie mistyczne obrzędy, boskie misteria, religijne kulty, a w życiu

Apollo, grecki bóg sztuki, słońca, piękna, muzyki i poezji, prawa, porządku i prawdy, ale również nagłej śmierci, wieszczek, wróżbitów, uzdrowicieli i łucznictwa. Syn Zeusa i Leto, brat bliźniak Artemidy, pan Muz, ojciec Asklepiosa. Słynął z niespotykanej urody, złotych loków, lecz także porywczego i zawistnego charakteru, co Nietzsche przemilczał, kreśląc jego obraz w swoich dziełach. Zastąpił m.in. obdarciem Marsjasza ze skóry, za to, że ten ośmielił się konkurować z nim o miano najlepszego muzyka.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

rzeźby. Tworząc pozór świata, pozwala go niejako oswoić, uczynić dla człowieka przystępnym i pięknym, a także oddać świat w taki sposób, aby był dla człowieka zrozumiały i przestał być mu obcy.

Dopiero dzięki połączeniu tych dwóch ideałów – postawy apollińskiej i postawy dionizyjskiej – powstaje klasyczny teatr grecki. W wyniku zestawienia świata pozoru i świata ekstatycznego upojenia, może się narodzić grecka tragedia. Świat staje się w pełni poznawalny, co ułatwia jego przekroczenie i rozplynięcie się w ekstatycznym uniesieniu. Prywatne ekstatyczne uniesienie staje się wyższą potrzebą duchową dopiero wtedy, gdy służy wykroczeniu poza otaczający nas świat.

codziennym – festyny i jarmarki miejskie i wiejskie. Pozwoli nam na różne sposoby wykroczyć poza otaczający nas świat i codzienność, nie pozwoli jednak tego świata przeniknąć i zrozumieć. A jest to warunek konieczny, aby powstał klasyczny teatr grecki, który służy zarówno poznaniu rzeczywistości, jak i przekroczeniu jej dzięki estetycznym przeżyciom. Potrzebny jest więc także drugi pierwiastek, nazwany przez Nietzschego postawą apollińską. Należy zawsze pamiętać, że Nietzsche posługuje się nie samymi postaciami, o których mówi, a pewnymi ich obrazami. Dlatego też mógł wybiórczo wybierać tylko pewne cechy mitycznego Apolla, które posłużyły mu do jasnego wyłożenia własnych poglądów. Tak powstał ideał apolliński. W jego interpretacji Apollo, jako przede wszystkim bóg piękna, prawdy i opiekun Muz, okazuje się bogiem odpowiedzialnym za tworzenie świata pozoru. Sztuka, której patronuje, nie jest bowiem niczym innym, jak naśladowaniem świata rzeczywistego. Oddaje przedmioty i wydarzenia za pomocą poezji, malarstwa,

Słownik

amor fati

(łac. umiłowanie losu) jedno z głównych pojęć nietzscheańskiej filozofii. Umiłowanie losu polega na akceptacji własnego życia i tego, co nas spotyka. Nie oznacza jednak bierności

– człowiek afirmujący swój los bierze go w swoje ręce i stara się nim kierować według własnego zamysłu. Zdaniem Nietzschego jest to oznaka samoakceptacji i chęci samorealizacji każdego zdrowego człowieka. Przeciwnieństwem amor fati jest wzgarda względem życia – religijna wiara w jakieś życie wieczne po śmierci, uciekanie na płaszczyznę religii czy ideologii

dialog

(gr. *dialogos*, od gr. *dia* – oznaczającego coś podwójnego i *logos* – myśl, ale także m.in. rozum, sens, porządek) wieloznaczny termin grecki, który można tłumaczyć jako podwójny sens, wymianę myśli, dwa różne podejścia, odmienne ujęcia danego przedmiotu, a także jako próbę wypracowania wspólnego stanowiska. Jego początków można doszukiwać się w greckich misteriach, gdzie służył wzbudzeniu interakcji pomiędzy prowadzącymi a uczestnikami. Później stał się sposobem spisywania utworów, od treści pierwszych dramatów, które miały formę czysto dialogową, aż po traktaty filozoficzne, w których uczestnicy, za pomocą dialogu, wymieniali się poglądami, dokonywali ścierania poglądów, razem poszukiwali wspólnego stanowiska w danej kwestii. Grecy uważali dialog za podstawową formę komunikacji i wymiany myśli

dytyramby

(od gr. *dithyrambos*) rodzaje pieśni pochwalnych, odśpiewywanych podczas Dionizji na cześć boga Dionizosa, opisujących jego życie i czyny, oddających mu hołd i wyrażających mu wdzięczność. Wraz z ich rozwojem doszły czynniki takie jak podział utworu na kwestie poszczególnych uczestników, a także dominująca rola koryfeusza. Wyśpiewywanie dytyrambów może być zatem uważane za wczesną formę teatru, który dał początek zarówno komedii, jak i tragedii

kalos-kagathos

(od gr. *kalos kagathos* – piękny i dobry) grecki ideał człowieka, łączący w sobie piękno zewnętrzne i wewnętrzne, tzn. idealne ciało z dobrą duszą. Oznaczał połączenie piękna i dobra, w myśl przekonania głoszącego, że to, co piękne, jest dobre, a to, co dobre, musi być piękne. Idea typowa dla greckiego rozumienia rzeczywistości

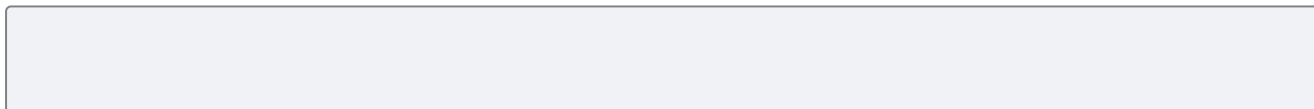
koryfeusz

(gr. *koryfajos* – szczyt, wierzchołek) pierwotnie przewodnik barwnych orszaków w czasie świąt greckich, z czasem stał się osobą przewodzącą chórowi w greckim teatrze, w którym wygłaszał najtrudniejsze kwestie i narzucał tempo i wysokość dźwięku innym członkom chóru

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Przeanalizuj treść poniższej prezentacji. Zastanów się, dlaczego Nietzsche rozumiał przeżywanie sztuki jako stan upojenia.

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Muzyka: When Mountains Move, *A Little More Time - Instrumental Version*, licencja: Artlist.io.

Polecenie 2

Rozważ, czy we współczesnej sztuce popularnej istnieje ten model przeżywania sztuki. W tym celu pomyśl, w jaki sposób konstruowane są współczesne dzieła sztuki popularnej i czy artyści starają się je tworzyć tak, by swoich odbiorców wprowadzać w stan upojenia. Staraj się odpowiedzieć, powołując się na konkretne przykłady. Przytocz przynajmniej trzy takie przykłady.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Do cech postawy dionizyjskiej należą...

- ☐ Odwzorowywanie przedmiotów rzeczywistych.
- ☐ Tworzenie świata pozoru.
- ☐ Odkrywanie porządku świata rzeczywistego.
- ☐ Stan onirycznego upojenia.
- ☐ Chęć przekroczenia rzeczywistości i rozpułnięcia się w zbiorowym przeżyciu estetycznym.
- ☐ Chaos i twórczy pęd.

Ćwiczenie 2

Odpowiedz, dlaczego, w interpretacji nietzscheańskiej, wino słusznie jest uważane za symbol Dionizosa.

Ćwiczenie 3

W poniższej tabeli znajdują się zdania dotyczące mitycznego Dionizosa. Oceń ich prawdziwość.

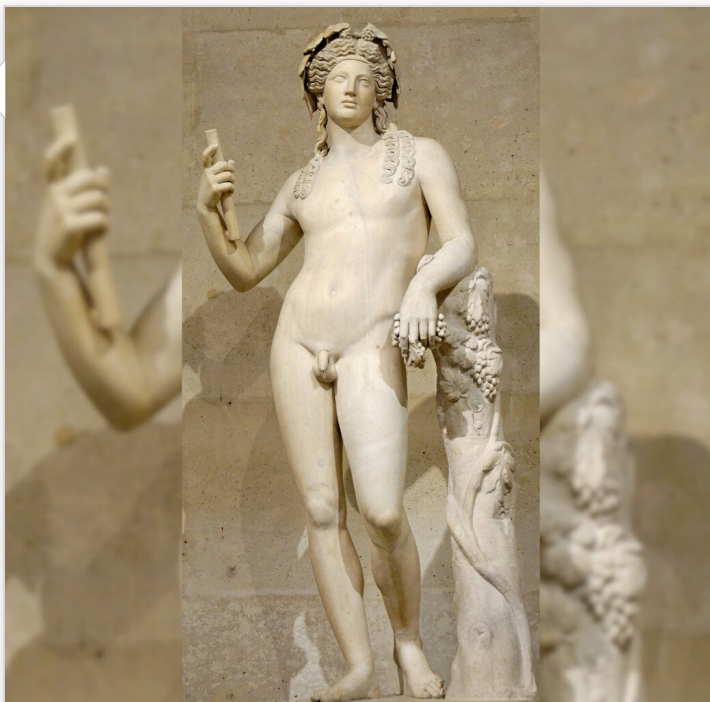
Twierdzenie	Prawda	Fałsz
Był synem Zeusa i Leto.	☐	☐
Pierwotnie był bóstwem trackim.	☐	☐
Był bogiem piękna i prawdy.	☐	☐
Jego symbolem był wieniec z kłoci winogron.	☐	☐
Grecy wyobrażali go sobie jako sympatycznego grubaska z kielichem wina.	☐	☐

Porównaj dwie ilustracje ukazujące odmienne wyobrażenia o Dionizosie. Odpowiedź na pytanie, dlaczego jego późniejsze przedstawienia byłyby nieakceptowalne dla antycznych Greków.

Peter Paul Rubens, *Bachanalia*, ok. 1615.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna

Posąg Dionizosa.
Źródło: Marie-Lan Nguyen, Wikimedia Commons, CC BY 2.5.

Ćwiczenie 5

Wskaż poprawną definicję pojęcia *amor fati*.

- ☐ Postawa wynikająca z połączenia postaw apollińskiej i dionizyjskiej.
- ☐ Postawa polegająca na umiłowaniu własnego losu i chęci kierowania własnym życiem.
- ☐ Postawa określająca grecki ideał piękna.
- ☐ Postawa typowa tylko dla boga Dionizosa, której człowiek nie jest w stanie przyjąć, ale może ją poczuć dzięki przeżyciu estetycznemu.

Przeczytaj poniższy tekst, a następnie wskaż zdania poprawnie opisujące jego treść.

((Tomasz Macios

Narodziny, czyli śmierć tragedii

W roku 1886 Nietzsche napisał jednak *Próbkę samokrytyki*, którą poprzedził kolejne wydanie swej pierwszej książki. Przedmowa ta była wyrazem zarówno przekonania filozofa co do ważności – rozpatrywanych jednak z nowej perspektywy – poruszonych w *Narodzinach tragedii* problemów, jak i przyznaniem się do popełnionych w książce błędów i pomyłek. Najbardziej gorzką z nich okazało się być właśnie uznanie Wagnera za dionizyjskiego odnowiciela tragedii z ducha muzyki. Ostrze krytyki zostało wymierzone również przeciw Schopenhauerowi, drugiemu byłemu mistrzowi, którego zwolennikiem był nota bene także sam Wagner. Reprezentowaną przez nich filozofię i muzykę uznał Nietzsche po latach za szczytowy przejaw dekadencji i nihilizmu.

Źródło: Tomasz Macios, *Narodziny, czyli śmierć tragedii*, [w:] Fryderyk Nietzsche, *Narodziny tragedii, czyli hellenizm i pesymizm*, tłum. L. Staff, Kraków 2006, s. 108.

- ☐ Wagner i Schopenhauer okazali się dla Nietzschego wyrazicielami upadku naszej kultury.
- ☐ Wagner miał odtworzyć grecki dramat dzięki swojej muzyce, ale nigdy nie spełnił tego zadania.
- ☐ Z czasem Nietzsche porzucił podział na ducha apollińskiego i dionizyjskiego.
- ☐ Muzyka Wagnera była dla młodego Nietzschego spełnieniem dionizyjskiego ideału.

Przeczytaj poniższy fragment *Narodzin tragedii*, a następnie odpowiedz, jakie dziedziny sztuki przypisałby Nietzsche Apollowi, a które Dionizosowi.

((Fryderyk Nietzsche

Narodziny tragedii

Zyskamy wiele dla wiedzy estetycznej, doszedłszy nie tylko do logicznego wniosku, lecz do bezpośredniej pewności zapatrywania, że postępowy rozwój sztuki wiąże się z dwoistością żywiołów apollińskiego i dionizyjskiego: podobnie, jak pokolenie od dwoistości płci zależy, przy ustawicznej walce i w pewnych odstępach czasu tylko zjawiającemu się pojednaniu. Mian tych zapożyczamy u Greków, którzy odślaniają badaczowi głębokie tajnie swego poglądu na sztukę wprawdzie nie w pojęciach, lecz we wnikliwie wyraźnych postaciach swego świata bogów. Z obu ich bóstwami sztuki, Apollinem i Dionizosem wiąże się nasze poznanie, że w świecie greckim istnieje ogromne przeciwieństwo pochodzenia i celów między sztuką obrazową apollińską i nieobrazową sztuką muzyki, dionizyjską: oba tak różne prądy idą równolegle, najczęściej w otwartej z sobą rozterce, pobudzając się wzajem do coraz nowszych, silniejszych porodów, by w nich uwiecznić walkę owych przeciwieństw, dla których wspólne miano »sztuka« pozornie tylko jest mostem; aż wreszcie zjawiają się złączone przez cudowny akt metafizyczny »woli« helleńskiej i w tym złączeniu stwarzają w końcu zarazem dionizyjskie i apollińskie dzieło sztuki; tragedię attycką.

Przeczytaj poniższy fragment *Narodzin tragedii* i odpowiedz, na czym polegała „zbrodnia” Eurypidesa.

((Fryderyk Nietzsche

Narodziny tragedii

Dionizos był już wypłoszony ze sceny tragicznej i to przez moc demoniczną przemawiającą przez Eurypidesa. I Eurypides był w pewnym znaczeniu tylko maską: przemawiającym przezeń bóstwem był nie Dionizos, ani też Apollo, lecz zgoła nowonarodzony demon, zwany Sokratesem. Oto nowe przeciwieństwo: dionizyjskość i sokratyzm, i ono zgubiło dzieło sztuki tragedii greckiej. Chociaż Eurypides stara się pocieszyć nas swym odwołaniem, na nic to: wspaniała świątynia leży w gruzach i cóż nam pomoże biadanie burzyciela i jego wyznanie, że była to najpiękniejsza z wszech świątyń? A nawet to, że sędziowie sztuki wszystkich czasów za karę Eurypidesa w smoka zmienili — kogóż zadowoli to marne wynagrodzenie?

Źródło: Fryderyk Nietzsche, *Narodziny tragedii*, Kraków 2006, s. 57.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Ideał apolliński i dionizyjski. Postawa dionizyjska

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

9. Friedrich Nietzsche. Uczeń:

3) odróżnia i charakteryzuje postawę apollińską i dionizyjską;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Poznasz nietzscheańską genealogię antycznego dramatu.
- Przeanalizujesz i scharakteryzujesz postawę dionizyjską, która w interpretacji Nietzschego stanowiła podstawę greckiej tragedii.
- Porównasz i rozróżnisz postawę apollińską i dionizyjską.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpoznaje wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę późniejszych epok, a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię;
- dostrzega w poglądach filozofów paradygmaty myślowe, które są obecne w kulturze na przestrzeni wieków;
- wymienia ważniejsze pojęcia, zagadnienia i stanowiska głównych dyscyplin filozoficznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- prezentacja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia e-materiał: „Idealą apolliński i dionizyjski. Postawa dionizyjska” uczestnikom zajęć. Prosi uczniów o przygotowanie prezentacji na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj”. Uczniowie mają za zadanie przygotować przykłady z tekstów kultury oraz z życia ilustrujące zagadnienia związane z tematem lekcji.

Faza wprowadzająca:

1. Wybrani uczniowie prezentują efekty pracy w domu. Następnie pozostali uczestnicy zajęć wspólnie omawiają najważniejsze, ich zdaniem, zagadnienia poruszone w przedstawionych prezentacjach.
2. Przedstawienie wyświetlonego na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika tematu lekcji i celów zajęć. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.
3. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji i na tej podstawie dobiera uczniów w pary. Prosi o przygotowanie pytań związanych z wyświetlonym tematem zajęć i udostępnionym przed zajęciami e-materiałem. Czego uczniowie chcą się

dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z zakresem lekcji? Omówienie pytań przygotowanych przez uczniów, dyskusja wstępna.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu zawartego w sekcji „Przeczytaj”, jeśli nauczyciel – na podstawie raportu na platformie – uważa, że przygotowanie uczniów jest wystarczające, może pominąć tę czynność. Uczniowie indywidualnie zapisują pięć najważniejszych ich zdaniem kwestii poruszanych w tekście. Następnie w parach porównują swoje wybory. Nauczyciel prosi wybrane pary o podsumowanie swojej pracy.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika multimedium w sekcji „Prezentacja”. Uczniowie odczytują polecenia:
 - *Przeanalizuj treść poniższej animacji. Zastanów się, dlaczego Nietzsche rozumiał przeżywanie sztuki jako stan upojenia.*
 - *Rozważ, czy we współczesnej sztuce popularnej istnieje ten model przeżywania sztuki. W tym celu pomyśl, w jaki sposób konstruowane są współczesne dzieła sztuki popularnej i czy artyści starają się je tworzyć tak, by swoich odbiorców wprowadzać w stan upojenia. Staraj się odpowiedzieć, powołując się na konkretne przykłady. Przytocz przynajmniej trzy takie przykłady.*Uczniowie realizują zadania w parach. Następnie dzielą się swoimi odpowiedziami na forum klasy.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Nauczyciel wyświetla treść ćwiczeń nr 1-4. Uczniowie rozwiązują je indywidualnie, a następnie omawiają odpowiedzi na forum klasy.
4. Następne ćwiczenia nr 5 i 6, wyświetlone przez nauczyciela na tablicy, uczniowie rozwiązują w grupach 4-osobowych. Po jego wykonaniu i uzgodnieniu przez każdą grupę wspólnego oraz jednoznacznego wyboru następuje omówienie rezultatów na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia nr 7 i 8 zawarte w sekcji „Sprawdź się”. Przygotowują uzasadnienia poprawnych odpowiedzi.

Materiały pomocnicze:

- Deleuze G., *Nietzsche*, Wydawnictwo KR, Warszawa 2001.

- Szestow L., *Dostojewski i Nietzsche: filozofia tragedii*, 2000.
- Migasiński J., *Filozofia nowożytna*, Warszawa 2011.
- *Dlaczego filozofia? Filozofia a świat współczesny, doświadczenia źródłowe, drogi do filozofii*, „Filo-Sofija” 26(2014/3), s. 237–256.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja” do pracy przed lekcją. Uczniowie zapoznają się z jego treścią i przygotowują do pracy na zajęciach w ten sposób, żeby móc samodzielnie rozwiązać ćwiczenia.